Roll No……………………….

Signature of Invigilator ………

Paper Code

MV-205

पतंजलि विश्वविद्यालय

University of Patanjali
Examination June-2022

एम. ए. व्याकरण, द्वितीयसत्रम्
व्याकरणम्, पंचमपत्रम्
संस्कृतसाहित्यम्

समयः - होरात्रयम् **पूर्णाङ्काः ७०**

निर्देशः अस्य प्रश्नपत्रस्य सप्तत्यङ्काः निर्धारिताः सन्ति, अङ्कनिर्देशः प्रतिखण्डं द्रष्टव्यः, सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

(खण्ड -क)

पृष्टेषु पञ्चसु त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः। **(15 x3 =45)**

प्रश्न १- भरतमुनेः परिचयं विस्तारपूर्वक लिख्यताम्।

प्रश्न २- पृष्टेषु चर्तुषु त्रयाणां श्लोकानामर्थं लिखन्तु-

1. तत्र सत्वं निर्मलत्वात्प्रकाशकमनामयम्। सुखसङ्गेन बध्नाति ज्ञानसङ्गेन चानघ॥
2. गुणानेतानतीत्य त्रीन्देही देहसमुद्भवान्। जन्ममृत्युजरादुःखैर्विमुक्तोऽमृतमश्नुते॥
3. मम योनिर्महद्ब्रह्म तस्मिन्गर्भं दधम्यहम्। सम्भवः सर्वभूतानां ततो भवति भारत॥
4. ऊर्ध्वं गच्छन्ति सत्वस्था मध्ये तिष्ठन्ति राजसाः। जघन्यगुणवृत्तिस्था अधो गच्छन्ति तामसाः॥

प्रश्न ३- भृगुवल्ल्यनुसारं ब्रह्मणः स्वरूपं विस्तरेण ज्ञापयन्तु।

प्रश्न ४- पृष्ठेषु चर्तुषु त्रयाणां श्लोकानां पदपदार्थ ज्ञापनम्-

1. निरूध्यात्मन्यन्तः करणममलं शान्तविषयम्, परब्रह्मानन्दे निरतमनसो ब्राह्मसमये॥
   दयानन्दस्यादो मुखकमलसौन्दर्यमतुलम्, भवारण्यक्लेशं हरतुं तमलेशं जनिजुषाम्॥
2. अविद्यातिध्वान्तं दिशि दिशि ततं चेतसि नृणाम्, तमोभिस्तान्तानां श्रुतिरविकराक्रान्तहृदयः।
   द्विजालीशाली यो ह्यमृतमयोगोभिर्दलितवान्, दयानन्दं वन्दे सकलजगदानन्दनविधुम्॥
3. कदाचित्कान्तारे क्वचिदपि गिरेस्तुङ्गशिखरे। सहित्वा शैत्यौष्ण्यं मुनिवर विचित्योत्तमबुधान्।
   यदज्ञासीर्योगं विविधमयं तत्वं सुविमलम्, परब्रह्मप्राप्त्यै प्रययति तवौत्सुक्यमतुलम्॥
4. अकार्षीद्यां स्वामिन् प्रियतमपितृभ्यामपि पृथग्, भवन्तं या ब्रह्माचरणमपि कर्तुं निरदिशत्।
   ययोऽवेल्लोकस्थं सुतधनकलत्रादिकसुखं, तृणं सैशी भक्तिर्दिशतु शिवमुक्तिं जनिमताम्॥

प्रश्न ५- रसः कः? कतिविधश्च? विस्तरेण वर्णयन्तु।

(खण्ड -ख)

पृष्टेषु अष्टसु पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः- (5 x5 =25)

प्रश्न १- श्लोकानां पूर्तिं कुर्वन्तु-

1. इदं ज्ञानमुपाश्रित्य.......................................।
2. रजो रागात्मकं...।
3. मां च यः...।
4. सत्त्वात्सञ्जायते..।
5. सत्त्वं रजस्तम इति......................................।

प्रश्न २- भृगुवल्ल्या कानि व्रतानि वर्णितानि सन्ति?

प्रश्न ३- व्यभिचारिभावाः (संचारीभावाः) के? सश्लोकैः लिख्यताम्।

प्रश्न ४- गुणातीतस्य किं लक्षणम्? वर्णयन्तु।

प्रश्न ५- शान्तरसस्य किं लक्षणम्? सोदाहरणं वर्ण्यताम्।

प्रश्न ६- हास्यरसस्य कतिभेदाः? सश्लोकैः वर्णयन्तु।

प्रश्न ७- पूर्तिः करणीया-

क्षेम इति वाचि................................ य श्चासावादित्ये स एकः।

प्रश्न ८- व्याख्या कार्या-

श्रुतीनां सत्योऽर्थः प्रभुवरकृतीनामनुगुणः।
जगत्कल्याणार्थं परमफलदो युक्त्युपचितः॥
अहो येन प्रोक्तो निगमविदुषा संयमजुषा।
दयानन्दो वन्द्यः किमिव सदलङ्कार इह नो॥

--------------x--------------